

Column: De lange val van Guttenberg

Hoe een gesjeesde baron zijn eigen imago om zeep hielp

Columns - 27 december 2011 - Auteur: Pim Huijnen

Het was wat mij betreft een van de meest beeldbepalende affaires van het jaar, de val van de gesjeesde minister Karl-Theodor zu Guttenberg. Begin dit jaar struikelde hij over zijn bij elkaar geplakte proefschrift. Aan het einde van 2011 was het een overmoedige poging tot eerherstel waarmee hij voor velen definitief van zijn voetstuk viel.

Duitsers zullen weinig begrijpen van zo'n uiterst Nederlandse discussie over het te hoge gehalte aan doctorandussen in het parlement. Status telt in Duitsland. Dit is precies de reden waarom zoveel politici in Duitsland een doctorstitel bezitten: het verleent extra autoriteit aan wat je zegt. Niemand illustreerde die statusgevoeligheid het afgelopen jaar beter dan Karl-Theodor zu Guttenberg.

De veertig jaar oude Guttenberg droeg zijn doctorstitel met een even vanzelfsprekende waardigheid als zijn adels­titel. Summa cum laude, dus met de hoogste eer gepromoveerd, maar liever met de voeten in de politieke modder dan in de ivoren torens van de academie. Zoals hij ook niet prat gaat op zijn titel als baron Von und zu Guttenberg. Alleen 'zu', dat volstaat.

Die niet-lullen-maar-poetsen houding sprak bij veel Duitsers tot de verbeelding. Niet in de laatste plaats omdat hij er een haast jongensachtige branie aan koppelde die in de christendemocratie - laat staan de nog conservatievere Beierse zusterpartij CSU - zelden te zien is. Guttenberg aarzelde niet een aantal kroonjuwelen van zijn partij te verkopen. Zo nam hij het in zijn kringen radicale besluit de dienstplicht af te schaffen.

Maar het was niet vanwege zijn beleid dat ik Guttenberg na de controverse rond zijn proefschrift in februari bleef verdedigen. Het was omdat ik de verontwaardiging over het vermeende plagiaat in Guttenbergs dissertatie niet minder hypocriet vond dan de uitvluchten erover van de minister zelf. Uit ervaring weet ik dat een proefschrift zich slecht leent voor een gesprek bij de kapper. Alsof het de mensen interesseert hoe je op de juiste wijze moet annoteren.

Des te meer leek de hele affaire me ook een kwestie van afgunstige genoegdoening. Wie op een schild wordt gehesen, loopt nu eenmaal het risico extra diep te vallen. De Duitsers leken bereid te vallen voor de gesjeesde baron

met zijn flitsende carrière, maar alleen zo lang hij die illusie in stand hield 'een van hen' te zijn. De plagiaataffaire legde in hun ogen weer eens bloot hoe onaantastbaar 'de elite' in Duitsland is, de rijken, adellijken en geleerden die elkaar als in een geheim genootschap verder helpen met macht en aanzien.

Pim Huijnen is redacteur van Duitslandweb en promoveerde dit jaar (op eigen kracht) als historicus aan de Universiteit van Amsterdam

Mij leek dat allemaal wat te cliché. Maar Duitsland is een land waar de wachtkamers er alleen zijn voor de ziekenfonds-patiënten en de hoofddartsen uitsluitend particulier verzekerden ontvangen. Die sociale spanningen komen zo nu en dan tot uiting. Terwijl Berlijn dit jaar dus werd opgeschrikt door linkse jongeren die op grote schaal dure auto's in de fik staken, groef de licht-anarchistische internetgemeenschap zich steeds dieper in Guttenbergs proefschrift in.

De 'GuttenPlag'-wiki is onverbiddelijk in zijn conclusie: de minister heeft op 371 van de 393 pagina's plagiaat gepleegd - bijna 95 procent. Ik had altijd geroepen dat hij weliswaar academische regels had overtreden en zich zodoende misschien had gediskwalificeerd als wetenschapper, maar dat die daarbuiten weinig consequenties hoefden te hebben. Die argumentatie ging niet meer op, want er werd een strafrechtelijk onderzoek ingesteld (dat hij overigens voor 20.000 euro mocht afkopen).

Noem me naïef, maar mijn sympathie raakte Guttenberg pas helemaal kwijt sinds zijn zorgvuldig geënceneerde, maar niet helemaal goed ingeschatte comeback. Na inlevering van zijn doctorstitel en zijn ontslag als minister, had hij als een soort Duitse Camiel Eurlings de luwte opgezocht bij een denktank in de Verenigde Staten. Daar wachtte hij op betere tijden, want het leed geen twijfel dat hij zou terugkeren in de Duitse politiek.

Veel te vroeg meende hij die beter tijden al dit najaar te ontwaren. Met een boek en een uitgebreid interview in Die Zeit meldde hij zich terug aan het front. Zelfs Schwalbekoning Arjen Robben weet dat je zo nu en dan eens je welgemeende verontschuldiging moet aanbieden om geloofwaardig te blijven. Maar Guttenberg weigerde categorisch toe te geven dat hij de boel heeft belazerd. Het was allemaal het gevolg van zijn bovenmenselijke inzet voor de mensen in Duitsland en voor zijn familie. Daarbij waren dit soort fouten onvermijdelijk - daar kwam het zo'n beetje op neer.

Aardig was hoe de complete Duitse pers (uitgezonderd Die Zeit) weigerde in

Guttenbergs retoriek mee te gaan. Het sterkst las ik het in de Süddeutsche Zeitung, in zo'n zin die alleen Duitsers uit hun pen krijgen: "Het is een populistisch-cesaristische zelfoverschatting verkleed in gebaren van deemoed. Walgelijk." Gelukkig voor Guttenberg zit hij voorlopig in Brussel.

Dit is deel 3 van de columnserie waarin de redacteurs van Duitslandweb tussen Kerst en Oud en Nieuw hun persoonlijke commentaar geven op een opvallende gebeurtenis in 2011.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2653/column-de-lange-val-van-guttenberg>